

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 3268/2020
26.01.2022. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија Звездане Лутовац, председника већа, Драгане Маринковић и Иване Рађеновић, чланова већа, у парници тужилаца АА из ... и ББ из ..., које заступа пуномоћник Михајло Обрадовић, адвокат из ..., против туженог ВВ из ..., кога заступа пуномоћник Бојан Граховац, адвокат из ..., ради стицања без основа, одлучујући о ревизији туженог изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 9397/18 од 31.05.2019. године, у седници одржаној 26.01.2022. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована ревизија туженог, изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 9397/18 од 31.05.2019. године у ставовима првом и трећем изреке.

Образложење

Пресудом Првог основног суда у Београду П 18044/17 од 23.05.2018. године, ставом првим изреке, одбијен је тужбени захтев којим је тражено да се тужени обавезе да тужиоцима плати износ од 58.500 евра у динарској противвредности по средњем курсу Народне банке Србије на дан исплате са каматом од 23.04.2002. године коју прописује Европска централна банка у динарској противвредности до 24.12.2012. године, а од 25.12.2012. године, законску камату по стопи камате у висини референтне каматне стопе коју прописује Централна банка земље домицилне валуте увећане за 8% поена до исплате. Ставом другим изреке, тужиоци су обавезани да туженом солидарно накнаде трошкове парничног поступка у износу од 478.500,00 динара.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 9397/18 од 31.05.2019. године, ставом првим изреке, преиначена је првостепена пресуда у ставовима првом и другом изреке у односу на тужиоца АА, тако што је тужени обавезан да овом тужиоцу на име дуга исплати износ од 58.500 евра у динарској противвредности по средњем курсу Народне банке Србије на дан исплате, са каматом од 23.04.2012. године коју прописује Централна европска банка у динарској противвредности до 24.12.2012. године, а од 25.12.2012. године законску затезну камату по стопи камата у висини референтне каматне стопе Европске централне банке на главне операције за рефинансирање увећане за 8% поена до исплате и на име накнаде трошкова парничног поступка износ од 468.225,00 динара. Ставом другим изреке, одбијена је као неоснована жалба тужиоца ББ и потврђена првостепена пресуда у ставовима првом и другом изреке у

односу на овог тужиоца. Ставом трећим изреке, тужени је обавезан да тужиоцу АА накнади трошкове другостепеног поступка у износу од 144.669,28 динара. Ставом четвртим изреке, одбијен је захтев тужиоца ББ за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену у односу на ставове први и трећи изреке, тужени је благовремено изјавио ревизију због погрешне примене материјалног права и битне повреде одредаба парничног поступка.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду на основу члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“, бр. 72/11... 55/14) и утврдио да ревизија туженог није основана.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП на коју Врховни касациони суд пази по службеној дужности. Битна повреда поступка из члана 374. став 2. тачка 4. ЗПП на коју се наводима ревизије указује позивањем на стварну надлежност привредног суда није прописана као ревизијски разлог у смислу члана 407. став 1. тачка 2. и 3. ЗПП-а.

Према утврђеном чињеничном стању, дана 23.04.2002. године закључен је споразум о међусобним правима и обавезама поводом изградње објекта између три учесника: инвеститора ГГ, кога је заступао пуномоћник Горан Симић, адвокат из ..., суинвеститора АА (тужиоца) и посредника – Предузећа за спољну и унутрашњу трговину „Lider International“ д.о.о. Београд, кога је заступао директор и власник –ВВ (тужени). Уговорено је да ће суинвеститор (тужилац АА) положити у депозит посредника износ од 90.000 евра као гаранцију за извршење обавезе из споразума, уз обавезу посредника да по добијању грађевинске дозволе и закључењу уговора између инвеститора и суинвеститора исплати инвеститору депоновани износ. Сачињена је и признаница 23.04.2002. године на меморандуму посредника у којој је наведено да је тужилац АА положио у депозит посредника износ од 90.000 евра, иако је овај износ предао истог дана на руке туженом као физичком лицу. Тужени наведени новац није уплатио на рачун „Lider International“ (посредника), већ га је ставио у депозит овог правног лица, држећи предметни новчани износ по свом исказу „на сигурном месту“. Тужилац АА је наведени новчани износ претходно примио од тужиоца ББ ради заједничког инвестирања. Поред тога, утврђено је да је дана 03.09.2002. године закључен Анекс наведеног споразума између истих уговарача, с тим што је инвеститора ГГ и посредника сада заступало исто лице, тужени ВВ који је за ове уговараче потписао Анекс оверен у Другом основном суду у Београду под Ов ../02 дана 14.10.2002. године. Анексом је констатовано да је након закључења споразума, ДД из ... писменом изјавом потврдио да није више пуномоћник инвеститора и да се за пуномоћника инвеститора признаје ВВ (тужени), као власник посредника и да убудуће неће предузимати било какве радње у вези са непокретношћу која је предмет уговора. Лице које је означено у предметном споразуму и Анексу, као инвеститор ГГ је преминуло 1973. године, а над Предузећем за спољну и унутрашњу трговину „Lider International“ д.о.о. Београд закључен је поступак стечаја решењем Трговинског суда у Београду Ст 10551/02 од 10.09.2004. године и наложено Републичком заводу за статистику да избрише ово правно лице из евиденције, а Народној банци Југославије –

Одсек за принудну наплату – Филијала Нови Београд да угаси све рачуне овог дужника. Решењем Окружног суда у Београду Кт 13427/02 од 30.05.2006. године обустављен је кривични поступак против туженог због кривичног дела злоупотреба поверења из члана 179. став 3. у вези става 1. КЗ РС, а решењем истог суда К 1981/07 од 11.07.2008. године, обустављен је кривични поступак према туженом, због кривичног дела преваре из члана 208. став 1. у вези члана 33 КЗ РС, због наступања апсолутне застарелости кривичног гоњења. Током вођења наведених кривичних поступака, тужени је у децембру 2003. године исплатио тужиоцу ББ износ од 31.500 евра (део примљеног депозита од 90.000 евра), иако са њим ни тужени, ни правно лице код кога је новац требало да буде у депозиту нису били у уговорном односу и без издавања потврде у име правног лица о наведеној исплати.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је закључио да су предметни споразум и Анекс противни принудним прописима и као такви ништави јер уговарач означен као инвеститор ГГ у време закључења тих правних послова није био жив (преминуо 1973. године). Међутим, тужилац АА није активно легитимисан да потражује предметни новчани износ као разлику враћеног износа и положеног депозита, јер је новац претходно примио од тужиоца ББ ради заједничког инвестирања, при чему ни тужени као физичко лице није пасивно легитимисан у овој парници, јер је предметни споразум и Анекс закључило Предузће „Lider International“, као посредник које је и примило новац у депозит. Следом тога је одбио тужбени захтев тужилаца за исплату траженог новчаног износа.

Другостепени суд је делимично преиначио првостепену пресуду и усвојио тужбени захтев тужиоца АА, налазећи да је активно легитимисан да потражује враћање датог новчаног депозита, као уговарач по ништавим правним пословима (које је закључио у своје име и за свој рачун), при чему међусобни однос тужилаца поводом тог новчаног износа није од утицаја на другачији закључак. По налажењу другостепеног суда, тужени је пасивно легитимисан у овој парници јер је примио предметни новчани износ и никада га није уплатио на рачун Предузћа „Lider International“ као посредника, при чему се у Анексу појављује у двострукој улози, као пуномоћник инвеститора (који није био жив) и као законски заступник посредника, а новцем је располагао по свом нахођењу, понашајући се са имовином правног лица и новчаним средствима примљеним у име и за рачун тог правног лица, као са својом сопственом имовином стварајући привид правне личности (члан 54. Закона о предузећима („Службени лист СРЈ“, бр. 29/96 са изменама и допунама који је био на снази у време закључења правних послова). С обзиром да се новац налази у притежању туженог као физичког лица без правног основа, то је у обавези да тужиоцу АА врати тражену разлику депозита на основу члана 210. ЗОО, са законском затезном каматом од 23.04.2002. године (када је новац примио), будући да је несавестан прибавилац. Наиме, тужени је као директор и оснивач правног лица које је наступало као посредник, морао знати да новцем примљеним као депозит у име и за рачун тог правног лица не може располагати по свом нахођењу. У конкретном случају предметно потраживање није застарело применом члана 371. ЗОО.

По оцени Врховног касационог суда, становиште другостепеног суда у побијаном делу одлуке је правилно.

По одредби члана 103. став 1. ЗОО уговор је ништав ако је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима и то ако циљ повређеног правила или закон не упућују на нешто друго. На ништавост се по одредби члана 109. пази по службеној дужности и на њу се може позивати свако заинтересовано лице, а право на истицање ништавости се не гаси по члану 110. (неограничено истицање ништавости). Правна последица ништавих уговора прописана је у члану 104. наведеног закона и налаже обавезу уговорних страна да врате једна другој све оно што су примиле по основу таквог уговора. Ова одредба утврђује реститутивну обавезу, а механизам успостављања пређашњег стања је прописан општим правилима о стицању без основа. Наиме, када је неки део имовине једног лица прешао на било који начин у имовину неког другог лица, а тај прелаз нема свој основ у неком правном послу или закону, стицалац је дужан да га врати, а када то није могуће – да накнади вредност постигнутих користи. Обавеза враћања, односно накнаде вредности настаје и када се нешто прими, с обзиром на основ који се није остварио или који је касније отпао (члан 210. ЗОО).

Полазећи од утврђеног да су предметни споразум о међусобним правима и обавезама поводом изградње објекта од 23.04.2002. године и Анекс од 30.09.2002. године противни принудним прописима и као такви ништави, правилно је становиште другостепеног суда да тужилац АА, као уговарач има право на враћање датог новчаног износа. Тужбени захтев који се односи на враћање датог по ништавом правном послу заснива се на правилу о реституцији услед ништавости уговора и решава се на начин прописан наведеном одредбом члана 104. став 1. ЗОО. Супротно наводима ревизије, међусобни однос тужилаца поводом новца који је тужилац АА, као уговарач по ништавим правним пословима предао туженом на руке као депозит, није од утицаја на активну легитимацију овог тужиоца. Код утврђеног да се предметни новчани износ налазио у притежању туженог као физичког лица, којим је располагао по свом нахођењу, при чему тужени није доказао своје наводе у поступку да је предметни новчани износ ушао у стечајну масу правног лица (посредника), правилно је становиште другостепеног суда да је пасивно легитимисан у овој парници па је као стицалац дужан да новац врати, с обзиром на основ који се није остварио, односно који је касније отпао (члан 210. ЗОО). Супротно наводима ревизије, у конкретном случају у питању је реституциони захтев услед ништавости правног посла, па погрешно ревидент сматра да је у питању потраживање накнаде штете које је застарело применом члана 376. став 1. ЗОО. Правилно је закључио другостепени суд да се у конкретном случају има применити застарни рок од 10 година из члана 371. који почиње тећи првог дана после дана када је утврђена ништавост (члан 361. став 1. ЗОО). Зато нема места примени члана 102. став 2. Закона о предузећима ("Службени лист СРЈ", бр. 29/96, 33/96, 29/97, 59/98, 74/99, 9/2001, 36/2002) по којем потраживања поверилаца предузећа према члановима и акционарима застаревају у року од три године од дана престанка предузећа или од дана престанка својства члана, односно својства акционара, ако савезним законом за поједина потраживања није одређен други рок застарелости.

Имајући у виду наведено, Врховни касациони суд налази да се ревизијом туженог неосновано указује на погрешну примену материјалног права од стране другостепеног суда.

На основу члана 414. став 1. ЗПП, Врховни касациони суд је одлучио као у изреци.

**Председник већа – судија
Звездана Лутовац, с.р.**

**За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић**